

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR**

VEYSİ ADO BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2022/100837
Karar Tarihi : 27/4/2023

Başkan : Zühtü ARSLAN
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
M. Emin KUZ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
Basri BAĞCI
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Raportör : Murat AZAKLI
Başvurucu : Veysi ADO
Vekili : Av. Mehmet ADA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işe iade davasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

- Başvuru 24/11/2022 tarihinde yapılmıştır.
- Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
- Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
- Birinci Bölüm tarafından 8/12/2022 tarihinde yapılan toplantıda niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden elde edilen bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucu 27/2/2017 tarihinde -iş mahkemesi sıfatıyla- Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) Kızıltepe Belediye Başkanlığı ve diğer davalı şirkete karşı açtığı davada, davalılar nezdinde işçi olarak çalışmakta iken iş akdine son verildiğini belirterek işe iadesine karar verilmesini talep etmiştir.

8. Asliye Hukuk Mahkemesi 1/10/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

9. İstinaf talebi üzerine Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi 24/9/2020 tarihinde, taraf delilleri toplanmaksızın ve delillerin değerlendirilmeksizin karar verildiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına, dosyanın yargılamaya devam edilip esas hakkında karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir.

10. Bozma kararı üzerine yeniden yargılamaya başlayan Asliye Hukuk Mahkemesi 26/10/2022 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu 24/11/2022 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

12. Başvurucu vekili istinaf talebinde bulunmuş olup dava istinaf aşamasındadır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

[3. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "*Usul ekonomisi ilkesi*" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"(1) Hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür."

14. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un "*Amaç*" kenar başlıklı 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Bu Kanunun amacı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış bazı başvuruların tazminat ödenmek suretiyle çözümüne dair esas ve usullerin belirlenmesidir."

15. 6384 sayılı Kanun'un "*Kapsam*" kenar başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanun;

a) Ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı,

b) Mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği, iddiasıyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılmış başvuruları kapsar.

(2) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokoller kapsamında korunan haklara ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yerleşik içtihatları doğrultusunda Ülkemiz aleyhine verilen ihlal kararlarının yoğunluğu dikkate alınmak suretiyle, (...) diğer ihlal alanları bakımından da Cumhurbaşkanı kararıyla bu Kanun hükümleri uygulanabilir.

(3) İdari nitelikteki soruşturmalardan kaynaklanan başvurular hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz."

16. 6384 sayılı Kanun'un "Anayasa Mahkemesinde bulunan bazı bireysel başvurular hakkında Komisyona müracaat" kenar başlıklı geçici 2. maddesi şöyledir:

GEÇİCİ MADDE 2- (Ek:25/7/2018-7145/20 md., Ek:28/3/2023-7445/40 md.)

"(1) Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri kapsamında olup, münhasıran 9/3/2023 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan bireysel başvurular, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Komisyon tarafından incelenir.

(2) Komisyona müracaat, müracaat edenin kimlik bilgileri ile Anayasa Mahkemesine başvuru tarihi ve numarasını içeren imzalı bir dilekçeyle yapılır. Dilekçeye, Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruya ilişkin form, kabul edilemezlik kararı ve bu kararın tebliğine dair belge ile ihlal iddiasına ilişkin diğer bilgi ve belgeler eklenir.

(3) Müracaat evrakındaki eksikliğin giderilmesi için müracaat edene otuz günün geçmemek üzere süre verilir. Bu süre içinde, geçerli bir mazeret olmaksızın eksikliğin tamamlanmaması hâlinde müracaat reddedilir.

(4) Bu madde uyarınca Komisyona gelen müracaatlar bakımından 7 nci maddenin birinci fıkrasındaki dokuz aylık süre, on altı ay olarak uygulanır."

2. Anayasa Mahkemesi Kararları

17. Anayasa Mahkemesi *Ferat Yüksel* (B. No: 2014/13828, 12/9/2018) kararında, makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna (Tazminat Komisyonu) başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna varmış; başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle başvurunun kabul edilemezliğine karar vermiştir. Anılan kararda 6384 sayılı Kanun'a 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'la eklenen geçici 2. maddeye göre Anayasa Mahkemesine yapılan ve münhasıran bu maddenin yürürlüğe girdiği 31/7/2018 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla ilgili bireysel başvuruların Tazminat Komisyonu tarafından incelenerek karara bağlanması öngörülmüştür. Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilmek, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönünden inceleyerek Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezliğine karar vermiştir.

18. Makul sürede yargılanma hakkı ile mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da icra edilmediği iddialarıyla Tazminat Komisyonunun görev alanıyla sınırlı olan 31/7/2018 tarihinden sonra da Anayasa Mahkemesine başvurular yapılmaya devam etmiştir. Anayasa Mahkemesi *Nevriye Kuruç* ([GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022) kararında, makul sürede yargılanma hakkı ve bu hakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmadan önce başvurulabilecek etkili idari veya yargısal başvuru yollarının oluşturulmadığını, bunun yapısal bir sorun olduğunu belirterek makul sürede yargılanma hakkı ile bu hakla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ve pilot karar usulünün uygulanmasına karar vermiştir.

19. Anılan kararda makul sürede yargılanma hakkına ilişkin ihlalin tespiti ile bu sebeple uğranılan zararların tazminat suretiyle giderimini içeren etkili bir başvuru yolunun olmamasının bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi ile bağdaşmayacağı, Anayasa Mahkemesinin ihlal iddialarının ilk elden, doğrudan incelendiği bir merci olmadığı gibi bu şekilde bir inceleme yapılmasının bireysel başvurunun amacı ile de bağdaşmayacağı vurgulanmıştır (*Nevriye Kuruç*, §§ 85-87).

20. Kararda ayrıca Anayasa'nın 40. maddesi ve 148. maddesinin üçüncü fıkrası dikkate alındığında makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle ortaya çıkacak mağduriyetlerin giderilmesi için Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma hakkından önce etkili bir yola başvurma imkânı tanınması gerektiği, oluşturulacak bu başvuru yolunun ve ilgili yargısal yolların tüketilmesinden sonra Anayasa Mahkemesine başvuru imkânının olduğu belirtilmiştir (*Nevriye Kuruç*, §§ 88-91).

21. Söz konusu yapısal sorunun çözümü için kararın bir örneği Türkiye Büyük Millet Meclisine de bildirilmiştir. Ayrıca kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihe kadar makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddiasıyla yapılmış olan başvurular ile bu tarihten sonra kaydedilecek aynı mahiyetteki başvuruların incelenmesinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren dört ay süreyle ertelenmesine karar verilmiştir (*Nevriye Kuruç*, §§ 113, 114).

B. Uluslararası Hukuk

1. İlgili Mevzuat

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "*Adil yargılanma hakkı*" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

23. Sözleşme'nin "*Etkili başvuru hakkı*" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) yargulamaların uzun sürdüğü ve makul sürede sonuçlanmadığı gerekçesiyle çok sayıda verdiği ihlal kararlarından sonra *Ümmühan Kaplan/Türkiye* (B. No: 24240/07, 20/3/2012) kararında makul sürede yargılanma hakkının ihlali iddialarına yönelik etkili bir başvuru yolunun olmamasının Sözleşme'nin 13. maddesini ihlal ettiğini belirtmiş ve yapısal bir sorun olduğunu belirterek pilot karar usulünü uygulamıştır. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasına ilişkin ihlallerin Türkiye'de uzun yıllardır devam ettiğini, iç hukuk düzeninde yapısal ve sistematik bir problem oluşturduğunu, bu durumun Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile 13. maddesine aykırılık teşkil ettiğini değerlendirmiştir. AİHM tüm bu hususları gözönüne alarak Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası ve 13. maddesi anlamında kararın kesinleştiği tarihten başlamak üzere en geç bir yıl içinde, Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılan mahkeme önündeki derdest başvurularla ilgili olarak iç hukuk düzeninde uygun ve yeterli bir düzeltme sağlamaya imkân verecek etkili bir hukuk yolu düzenlenmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

25. AİHM, *Müdür Turgut ve diğerleri/Türkiye* (B. No: 4860/09, 26/3/2013) kararında, 6384 sayılı Kanun ile kurulan iç hukuk yolunun *Ümmühan Kaplan/Türkiye* kararında belirttiği ilkelere uygun olup olmadığını incelemiştir. AİHM yaptığı değerlendirmede 6384 sayılı Kanun ile oluşturulan iç hukuk yolunun makul süre şikâyetleri ile ilgili tekrar eden başvuruların incelenmesi amacıyla uygulanan pilot karar usulünün doğrudan ve somut bir sonucu olduğunu ifade etmiştir. Türkiye'nin AİHM'in bu konudaki içtihadından çıkan ilkelere ve pilot kararda Sözleşme'nin 46. maddesi bağlamında varılan sonuçlara uygun olarak bir iç hukuk yolu oluşturduğunu belirtmiştir. Türkiye'nin böylece Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin tavsiyelerine uygun olarak ve ilgili kişilerin Sözleşme'de yer alan hak ve özgürlüklerden yararlanmasını sağlayarak bir taraftan Sözleşme'nin 1. maddesinin emrettiği şekilde daha hızlı tatmin yolu sağladığı gibi diğer taraftan da benzer önemli sayıda başvuruyu incelemek zorunda kalacak olan AİHM'in iş yükünün azalmasına katkı sağladığını, böylece bu çeşit sorunları ulusal düzeyde çözerek Sözleşme sisteminde kendisine düşen görevi yerine getirmiş olduğunu not etmiştir. AİHM, 6384 sayılı Kanun ile kurulan Komisyonun başvuruculara Sözleşme'nin 13. maddesi anlamında Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasına dayanarak ileri sürdükleri yargılama süresinin uzunluğu ile ilgili şikâyetlerini sunabilecekleri ve tüketilmesi gerekli bir başvuru yolu oluşturduğunu belirtmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 27/4/2023 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

27. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

28. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Şerif Ay* (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu, Asliye Hukuk Mahkemesinde 27/2/2017 tarihinde açtığı işe iade davasının devam ettiğini belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

C. Değerlendirme

30. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

31. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin korunması*" kenar başlıklı 40. maddesi şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir."

Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır."

Kişinin, Resmî görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır."

32. Anayasa'nın "*Duruşmaların açık ve kararların gerekçeli olması*" kenar başlıklı 141. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"...Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir."

33. Anayasa'nın "*Görev ve yetkileri*" kenar başlıklı 148. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"... Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

34. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "*Bireysel başvuru hakkı*" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmali için kanunda öngörülmiş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

1. Genel İlkeler

35. Yukarıda anılan Anayasa ve kanun hükümlerine göre bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması

gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

36. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir başvuru yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvuru yolunun şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması, aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, § 17).

37. Başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği, ilke olarak Anayasa Mahkemesine başvurunun yapıldığı tarihteki duruma bakılarak değerlendirilir. Ancak Anayasa Mahkemesi bazı durumlarda bireysel başvuru yapıldıktan sonra oluşturulan yeni başvuru yollarının tüketilmesi gerektiğine de karar verebilir. Özellikle belli bir konudaki yapisal ve sistemik sorunlara çözüm bulmak amacıyla sonradan oluşturulmuş bir yol söz konusu ise ikincilik ilkesi, o konudaki temel hak ve özgürlüklerin ihlali iddialarının -bu yol vasıtasıyla- öncelikle idari ve yargısal makamlarca değerlendirilmesine imkân tanınmasını gerekli kılabılır (*Sait Orçan*, B. No: 2016/ 29085, 19/7/2017, § 35).

38. Her hâlükârda bir başvuru yolunun tüketilmesinin gerekli olması için ulaşılabılır olması, ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunması ve yeterli giderim sağlaması gerekir. Belli bir başvuru yolunun soyut olarak belirtilen nitelikleri haiz olması yeterli değildir. Bu yolun uygulamada da anılan nitelikleri haiz olması ya da en azından haiz olmadığını kanıtlanmamış olması gerekir. Bununla birlikte soyut olarak makul bir başarı sunma kapasitesi bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, o başvuru yolunun tüketilmemesini haklı kılmaz. Özellikle sonradan oluşturulan ve henüz uygulaması olmayan bir başvuru yolunun bu kapsamda değerlendirilmesi gerekir (*Sait Orçan*, § 36).

39. Dolayısıyla bireysel başvuru yapıldıktan sonra yeni bir başvuru yolunun oluşturulması hâlinde Anayasa Mahkemesinin görevi söz konusu başvuru yolunun düzenleniş şekli itibarıyla ulaşılabılır olup olmadığını, ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama niteliğini haiz olup olmadığını değerlendirmektir (*Sait Orçan*, § 37).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. 6384 sayılı Kanun'a göre kurulan Tazminat Komisyonu, aynı Kanun'un 2. maddesi uyarınca ceza hukuku kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar ile özel hukuk ve idare hukuku kapsamındaki yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı veya mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da icra edilmediği iddialarıyla AİHM'e yapılan başvuruları incelemekle görevlidir. Bu Kanun, makul sürede yargılama yapılmaması ile mahkeme kararlarının icra edilmemesi iddialarıyla 23/3/2013 tarihinden önce AİHM'e yapılmış başvurular hakkında uygulanmaktadır.

41. 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici 2. maddeye göre benzer iddialarla Anayasa Mahkemesine yapılan ve münhasıran bu maddenin yürürlüğe girdiği 9/3/2023 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan bireysel başvuruların da Tazminat Komisyonu tarafından incelenerek karara bağlanması öngörülmüştür.

42. 6384 sayılı Kanun'da, yargılama sürelerinin uzunluğu ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi konularında Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvuruların Tazminat Komisyonu tarafından değerlendirilerek karara bağlanmasında izlenecek yol belirlenmiştir. Sonradan açılan bu başvuru yolunun ulaşılabirlik açısından ve başarı şansı sunma, yeterli giderim sağlama kapasitesi yönünden ayrı ayrı incelenmesi gerekir.

43. Anayasa Mahkemesi *Ferat Yüksel* kararında Tazminat Komisyonuna başvuru yolunun etkililiğini incelemiştir. Kararda; Tazminat Komisyonuna başvuruların, başvuranın kimlik bilgilerini ve Anayasa Mahkemesine yapılan başvurunun tarih ile numarasını içeren bir dilekçeyle doğrudan yapılabilmesi, başvuruculardan masraf talep edilmemesi, Anayasa Mahkemesince başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde Komisyona başvurma imkânı tanınması, kişileri mali külfet altına sokmaması ve kişilere makul bir süre içinde doğrudan başvuru imkânı tanıyarak başvuruda kolaylık sağlması nedenleriyle ulaşılabirlik olduğu sonucuna varmıştır (*Ferat Yüksel*, § 27).

44. Anılan kararda; Tazminat Komisyonunun başvuru konusu karar veya işlemi incelemeye, başvuruyu kabul ederek icra edilebilir bir karar verebilmeye, bilgi/belgelere ulaşmaya ve bunları incelemeye yetkili olması, başvurunun Tazminat Komisyonuna bilgi ve belge sunmasına engel bir durumun bulunmaması, Tazminat Komisyonunun yapısının kanun ile önceden belirlenmiş olması, özellikle kararlarına karşı yargı yolunun açık olması, bu kapsamda adil yargılanma hakkına ilişkin güvencelerin yargılama sırasında sağlanmasının Anayasa'nın 36. maddesi gereği zorunluluk arz etmesi ve kanun ile bu konuda sınırlama getirilmemiş olması hususları bir bütün olarak değerlendirildiğinde söz konusu başvuru yolunun düzenleniş şekli itibarıyla başvurunun ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunma kapasitesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (*Ferat Yüksel*, §§ 28-32).

45. Kararda ayrıca Tazminat Komisyonuna başvuru yolunun başvuru tazminat ödenmesine imkân tanınması ve/veya bu mümkün olmadığında başka türlü telafi imkânları sunması nedeniyle potansiyel olarak yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu sonucuna varılmıştır (*Ferat Yüksel*, §§ 33, 34).

3. Sonuç

46. Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere *Nevriye Kuruç* kararında, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesine bireysel başvurudan önce başvuru yapılabilecek idari veya yargısal başvuru yolunun bulunmaması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkı ile bu hakla bağlantılı 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Kararda böyle bir yolu oluşturmanın gerekliliği açıklandığı gibi bu konuda yapısal sorun olduğu tespit edilmiş ve pilot karar usulünün uygulanmasına karar verilmiştir.

47. Anılan pilot kararın yayımlanmasından sonra 6384 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihi ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile değişiklik yapılmıştır. 5/4/2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren geçici 2. maddeye göre 9/3/2023 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı veya mahkeme kararlarının geç ya da eksik icra edildiği veya icra edilmediği iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilecek kabul edilemezlik kararından sonra Tazminat Komisyonuna başvuru yapılmasının yolu açılmıştır.

48. Tazminat Komisyonunun Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği tazminat miktarlarına uygun olarak tazminat miktarı belirlemesi gerektiği ve Tazminat Komisyonu kararından sonra yargısal başvuru yollarının bulunduğu dikkate alınmalıdır. Tazminat Komisyonu ve devamında yargısal yolların tüketilmesinden sonra Anayasa Mahkemesine başvuru yapılabileceği ve Tazminat Komisyonu tarafından verilen tazminatın başvuru açısından yeterli giderim sağlayıp sağlamadığının değerlendirileceği gözönünde tutulmalıdır.

49. Öte yandan 6384 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi ile yapılan düzenlemenin Anayasa Mahkemesi önünde 9/3/2023 tarihi itibarıyla derdest olan başvurulara yönelik dönemsel bir düzenleme olduğu not edilmelidir. Anılan tarihten sonra yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılacak başvurular ise *Nevriye Kuruç* kararındaki ilkeler doğrultusunda kabul edilebilirlik kriterleri yönünden yeniden bir değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

50. Sonuç olarak 6384 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi ile yapılan değişiklik gereği 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı veya mahkeme kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da icra edilmediği iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görünen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun *ikincil niteliği* ile bağdaşmayacağı neticesine varılmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 6100 sayılı Kanun'un 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucağının yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 27/4/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.